

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

נח

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת נח

- ה' לנגדי תמיד - חנו של נח בא לו מכיוון שהעמיד את ה' לנגד עיניו בכל עת א
- ונח מצא חן - וזה לחן ע"י שהיה תמיד בניהותא ולא כעם ב
- ואני תפילתי לך ה' - כח התפילה ג
- הנומל חסדים טובים - כסגולה לזש"ק ה
- יתמשך עלי - להמשיך את האור לכל ימות החורף ע"י קבלה טובה ובחשיבות חודש חשוון ו
- ותרם מעל הארץ - דיקא מתוך יניעתו בעת נפילה יתעלה אל האור כי טוב ח
- בעיני ה' - הוהירות בשמירת עיניים יא
- שלמד נח תורה - עצה להתגבר על המניעות בעסק התורה וקרבת ה' ע"י התורה יא
- בקדושתך העליונה - מעלתם וחשיבותם של לומדי תורה ובפרט בשבא לו בקושי יב
- אש דת למו - שפע רב ברוחניות ובגשמיות ע"י עסק התורה טו

מי ויפתח בסמוך לו 'בית מסחר' (כשלו) ז, ולא יבוא לספר בגנותו ולריב אתו ולקללו ולהלכין פניו ולהקניטו, ויבטח בה' שהוא יזמין לו ממקום אחר את החסר לו על ידו... כן הדבר הזה ממש בענין זה, הקב"ה שהוא מחלק מזון לכל ברואיו כדכתיב (תהלים קלו כה) 'נותן לחם לכל בשר', הוא אביהן של ישראל והם בניו כדכתיב (דברים יד א) 'בנים אתם', ורוצה בשלומם ואין רוצה במחלוקתו... לכן כשאדם אחד נוגע בעסק של חברו ובקש מאתו שיתעכב מזה ולא רצה. ובא לפני ה' יתברך ומתחנן אליו שיתן לו מנה אחרת ולא יצטרך לריב עם חברו בוודאי ימצא עבור זה חן בעיני ה' יתברך עבור מדתו הקדושה, כמאמרם (חולין פט.) 'מאי דכתיב (איוב כו ז) תולה ארץ על בלימה, על מי העולם קיים על מי שכולם את פיו בשעת מריבה'. ועבור בטחוננו בה' יתן לזה אפיים, עכ"ל. נמצאנו למדים מדבריו, כי כשאדם מעביר על מידותיו ומתחזק באמונה וביטחון

ה' לנגדי תמיד - חנו של נח בא לו מכיוון שהעמיד את ה' לנגד עיניו בכל עת

בסוף פר' בראשית (ו ה) ונח מצא חן בעיני ה', וביארו צדיקים שהעמיד תמיד את ה' לנגד עיניו בכל אשר אירע לו. הן כשהלך לו הכל למישרין זכר כי הוא הנותן לו כח לעשות חיל, ואף בעת הקושי והייסורים (מהנעשה בידי שמים) אמר 'גם כי אלך... כי אתה עמדי', ואף הנעשה לו בידי אדם - בגוף או במזון לא החשיבם כמריעים לו, אלא ראה את דבר ה' העומד ומצווים על כך (עיי' להלן עוד כמה ענינים המביאים את האדם למציאת חן).

הנוהג כן יתחזק בטחוננו וסמיכתו בה' בעוז ותעצומות, וכן כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שמו"ל שער התבונה פ"א), וז"ל. ...יתחזק מאד במידת הביטחון, כדי שלא ירע לו אם אחד יגע לו בעניניו (כלומר, אם יבוא אי

א. (פעם אמר הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע שחיותו ופרנסתו באה לו משני קיען -]פרה בשפת האידיש נקראת 'קיא' ומזכיר את תיבת 'כי' בלשון הקודש] 'כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו' (תהלים לג כא), אמר לו בן שיחו אף אני יש לי אותם שני קיען (פרות) ומדוע אין פרנסתי מצויה, אמר לו הרה"ק, אכן, יש לך שני קיען, אבל קיען אלו נדרש מהאדם לדעת כיצד והיאך חולבים אותם (ווי אזוי זיי צו מעלקן)... כלומר שיש להשריש בקרבו את האמונה בבטחון אמיתי להיות סמוך ובטוח בה' שימלא כל מחסורו, ואז אכן לא יחסר מאומה... (גירסת הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע).

ב. מעשה ב'עני ואביון', שנפלה עליו הוצאה בסכום של אלף דאלער (דולר), ולרש אין כל, התיישב בדעתו וכתב מכתב לבורא עולם, וכה כתב, אבי שבשמים, ראה עניי ועמלי, הצילני מחרפת רעב, שלח לי אלף דאלער, וחתם בסופו, מנאי בנך פלוני בן פלוני, עטף את המכתב בנייר נוסף מבחוץ, וכתב עליו 'לכבוד מלך המלכים, מאת פלוני...', ושלחו על ידי ה'בי דואר', כבוא אחד מ'אנשי הדואר' להעביר מכתב מכתב למעונו, וראה את דבר מכתב זה בין שאר המכתבים, מאחר שלא הורגל בכגון דא, וגם לא ידע איה מקום כבודו, פתח את המכתב ויקראהו, בראותו את הנכתב, נכמרו רחמיו על עני זה, וגמר אומר בנפשו 'לתרום' עבורו חמש מאות דאלער, וממחשבה למעשה, עטף המעות בנייר, וכתב עליו מבחוץ, באותו 'מטבע לשון' - לכבוד פלוני, מאת מלך המלכים... כעבור כמה חדשים שוב הוצרך העני לסכום כזה, התיישב וכתב שוב מכתב להשי"ת, וכתב כדרך העולם, לכבוד אבי שבשמים, תרומתך בחודש פלוני נתקבלה בברכה, אבקשכם לשלוח לי בשנית אלף דאלער, כי ההוצאות למעלה ראש, אין הקומץ משביע את הארי, אמנם זאת אוסיף לבקשכם, 'כי בפעם הזאת לא תחזירו לי המכתב על ידי ה'בי דואר' מאחר ובפעם הקודמת לקחו לעצמם מחצית מהסכום, וחתם בשמו... הנה עני זה 'מאמין ואינו מאמין' היה, כי האמין שהקב"ה שלח לו את המעות, אבל עדיין סבור היה שפלוני ופלוני נטלו משלו לעצמם... הבה נא נפשפש במעשינו האם שונים אנו מאותו העני, האם בבואנו 'למעשה' נשכיל ונבין שאין ביד אדם אחר להפריש לעצמו מקצת מחלקנו הנשלח לנו מן השמים... ונפסיק להתלונן ולבכות יום ולילה על כי פלוני הזיק אותנו ופלוני הפסיד אותנו.

בבוראו שיספק לו כדי צרכיו, הריהו נושא חן בעיני הקב"ה, וכל העולם מתקיים בזכותו.

למצא חן בעיני ה', לא יבעוס, שנאמר (בראשית ו ח) 'ונח מצא חן בעיני ה', ולא פירשו למה, אלא בשמו פירושו (היינו שסיבת נשיאת החן מרומז בעצם השם - 'נח'), שהיה נח בדיבורו ובמעשיו ובהילוכו" (כדאיתא במדרש הנעלם - זוה"ק), לכן מצא חן, ח"ן ונ"ח חד הוא (היינו שאותיותיהם שוות), עכ"ל. כיוצא בזה איתא (פסחים קיג:): 'שלשה הקב"ה

ונח מצא חן - זכה לחן ע"י שהיה תמיד בניחותא ולא כעס

כתב בספר 'החרדים' (פס"ו אות עה) אם רוצה אדם

ג. הלא זה היה ההבדל בין לבני דורו, כי הם היו 'דור המבול' מלשון בלבול, שהיו מבולבלים בדעתם ושכלם מחוסר אמונתם בה, אך 'נח' הוא מלשון מנוחה, כי בו נתקיים 'ינחני במעגלי צדק על מי מנוחות ינהלני' כי באמונתו ובטחונו בה' לא חשש מדבר, ואכן ניצל ממים הזידונים.

הרה"ק המגיד מקאז'ניץ זי"ע כותב לבאר (בפרשתן ד"ה אלה תולדות נח) מדוע אצל המלאכים אין ביניהם שום קנאה ושנאה ותחרות, אף שמיכאל ממידת החסד ואידך מגבורה עם כל זאת שלום במחיצתם. והטעם, דהם יודעים בבירור שהכל מאתו בא ובזה סר כל קנאה ושנאה 'כי אין המחלוקת רק (בנפרדים) למטה, שכל אחד מתנשא לומר אני אשתרר מחמת חכמה שבקרבי או איזה מעלה אחרת שיש בו, וכל זה הוא כיוון שטועים מדרך האמת ושוכחים כי היוצר הוא הנותן להם כח לעשות חיל'. ומזה בא 'קנאת איש ברעהו' דכשרואה שלו חסרו כל אלו הדברים לכן מקנא בו ושנאה נפשו את חבירו, אך המאמין בהאי עלמא (כדוגמת המלאכים בשמי מעל) שהכל בא בחשבון מדוקדק מן שמיא אין בו כל קנאה וכל קטטה.

איתא ב'שפת אמת' (תרנ"ו) לבאר על ידי מה זכה נח ל'ונח מצא חן בעיני ה', כשהנפש מזוכך ונקי חל עליו הצלם אלוקים, ואחר שיש עליו צלם אלוקים ממילא זוכה לנשיאות חן, ועל ידי מה נעשה הנפש מזוכך ונקי - בזה שיתגבר על הנסיונות בכל עניני 'קנאה תאוה וכבוד' המוציאים את האדם מן העולם.

וכבר איתא במסכת סוכה (מט:): כל אדם שיש עליו חן בידוע שהוא ירא שמים, נמצא שע"י יראת שמים יזכה לחן. ד. כתב הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע, דכתיב 'והנה עלה זית טרף בפיה' ופירש"י 'טרף - חטף, ומדרש אגדה לשון מזון... אמרה יונה לפני הקב"ה יהיו מזונותי מרורים כזית בידו של הקב"ה ואל יהיו מתוקין כדבש ביד בשר ודם', ולכאורה יש לבאר מדוע לא פירש שלפי פשוטו תיבת 'טרף' הוא לשון 'מזונות' כדכתיב (תהלים קיא) טרף נתן ליראיו. אלא, כי לכאורה קשה מה חטאה היונה 'שנזדמן לה עלה מרורה' - וכרבים מאתנו השואלים וכי מה חטאתי שפרנסתי באה לי בקושי ומרירות גדול כל כך, לזה פירש 'טרף לשון חטף' וכמו שאמרו חז"ל (ברכות סד.) 'הדוחק את השעה שעה דוחקתו', דמפני שחטפה היונה ודחקה את השעה - מחוסר אמונה בה' שיזמין לה מאכלה בעתה הראוי לה, לכן נזדמן לה עלה מר ולא מתוק, אך המאמין וסובל הכל יומתק לו כל עניניו, בפרנסתו ושאר צרכיו.

כיו"ב אומרים משם הרה"ק מקאצק זי"ע על דברי המשנה (ב"מ י.) 'ראה את המציאה ונפל עליה, ובא אחר והחזיק בה, זה שהחזיק בה זכה בה', וביאר הרה"ק 'שלא קנה' מאחר שעשה השתדלות יתירה באופן שאיבד את כל שפיות דעתו מחמתה - עד שהסתער ו'נפל' על המציאה, ואילו הדרך הישרה שיבור לו האדם - שילך בנחת אל ה'מציאה' ויטלנה בלא שום פחד שמא אחר יקדמנו, שהרי אם נקצב לו הדבר מן שמיא הרי הוא ממילא יגיע לידו, וכן בכל עניני הפרנסה - לא יעסוק בצרכי פרנסתו אלא כפי חובת ההשתדלות ותו לא, אז יזכה לקנות את המציאה.

ולכשתרצה לדעת גדר סמיכה על ה' מהו, הנה נפסק (מ"ב צד כב, מג"א תקפ"ה) דבמקום שיש חיוב 'עמידה' אסור לאדם לסמוך עצמו כי 'סמיכה כשיביה', ושיעור הסמיכה שאם יינטל דבר הנסמך ויפול הסומך זו נחשבת סמיכה על אותו הדבר. כיו"ב אם סומך על עסקיו באופן שאם יינטל ממנו ה'עסק' עדיין יעמוד על עמדו ולא 'יפול' לבו בקרבו אינו נחשב כמי שסומך על העסק, ואפשר לומר שהוא סומך על ה'.

ה. ידועה קושית העולם ע"ד רש"י הק' בריש פרשתן (א ו) שבשעה שדיבר ה' אל נח אמר לו 'אותך ראיתי צדיק' ואילו בריש הפרשה כשדיבר עליו שלא בפניו אמר 'נח איש צדיק תמים' - מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו, ולכאורה צ"ב, שהרי חזינן כאן שבפניו אומרים מחצית שבחו של אדם, ולא רק מקצת, כי שלא בפניו אמר ב' מעלות ובפניו אמר רק מעלה אחת. וביאר הרה"ק ה'מקור ברוך' זי"ע, כי אף איש הוא מעלה גדולה... נמצא שבפניו אמר רק מעלה אחת צדיק, ושלא בפניו שבחו בשלשה שבחים - איש, צדיק, תמים הרי שבפניו אמר רק מקצת.

נח בדיבורו והילוכו ובמעשיו זוכה להכנות בורע כשר, וממילא זוכה לחן. ובוה מבואר הכתוב ונח מצא חן, שהנהגתו הייתה בנחת עם הבריות, והיה מעביר על מידותיו, לכך זכה שיצא ממנו זרע כשר - אברהם אבינו וכל צדיקי עולם, ממילא מצא חן בעיני ה' וזכה לכל טובה וברכה.

ואני תפילתי לך ה' - כח התפילה

בפרשתן (ח א) 'ויזכור אלוקים את נח, וברש"י, 'זה השם מדת הדין הוא (שהרי כתיב כאן 'ויזכור 'אלוקים' הרומז על הנהגת דין), ונהפכה למידת רחמים על ידי

'אוהבן', מי שאינו כועס, ומי שאינו משתכר, ומי שאינו מעמיד עצמו על מידותיו'.

וכתב הרה"ק הישמח ישראל מאלכסנדר זי"ע בפרשתן (בדיבור הראשון) שאיתא ב'ספר הישר' לרבינו תם דהגם שהבחירה חפשית בידי האדם לבחור בטוב או ברע, אולם אם ימצא האדם חן בעיני ה' מגביהו הקב"ה למעלה מן הבחירה - שיהא מוכרח מצד טבעו ומהותו לעשות אך ורק 'טוב', וכל זה בא לו לפי שעתיד לצאת ממנו זרע כשר וצדיק.

ומבאר הישמח ישראל דברי ה'ספר הישר' וה'חרדים' לדבר אחד נתכוונו כי הנוהר מכעס ורוגזא והוא

ו. כה אמר הרה"ק הישמח משה זי"ע (על הש"ס ברכות כט: ד"ה ועוד, נשא ד"ה קח) על דבריהם ז"ל (אבות ב י) 'אל תהי נוח לכעוס' ד'ממה נפשך' לא ימהר אדם לכעוס, כי אם כעס זו עבירה היא - הרי חלילה לו מלעבור עבירה ולכעוס, ואם כעס זה לש"ש הוא ודבר מצווה הוא, אם כך וודאי שאין למהר לכעוס כי ל'מצווה' נדרשת 'הכנה' וישוב הדעת... ז. סיפר לי אחד מבני החבורה מעשה שהיה עם אחד ממכריו במשך שנת תשע"ז, בראשית השנה ערכו באחת הקהילות בארה"ק אסיפה דחופה לכל ה'שדכנים' אשר באותה הקהילה - לעוררם ולזרזם להשיב על לב לעשות מלאכתם בפרט בהבאת זיווגים הגונים לבחורים מבוגרים שנתרבו באותה העת בקהילה... והנה, רק שדכן אחד מבני הקהילה לא נקרא לאותה אסיפה (ואין כל נפק"מ מחמת איזה 'חשבון'), הלה נפגע עד עמקי נשמתו, ובצדק... מה גם שבאותה אסיפה הובטח סכום נכבד שישולם מטעם הקהילה לכל שדכן שיביא שידוך לידי גמר והלה לא נכלל ב'הבטחה' זו, גם לא קיבל לידו את רשימת הבחורים הממתנים לזיווגם כמו שקיבלו כל המשתתפים באסיפה... אמנם הלה לא שת לבו למכה שקיבל אלא התגבר בכוחות עצומים ונתעלה ממעל לטבע העולם, המשיך בעבודת הקודש אשר הנחילו הקל, מבלי לעורר מהומות, וראה זה פלא בשלהי שנת תשע"ז חישב השדכן ומצא כי במשך השנה הביא 19 שידוכים לידי גמר, כמות זו מרובה פי כמה וכמה לעומת השיגוי בשנים קודמות.

כע"ז היה אומר הרה"ק הישמח חיים זי"ע את ה'לולב' שורפים בערב פסח, את ה'אתרוג' אוכלים ב'חמשה עשר בשבט', ולא ידעתי גם תמהתי כיצד נתעלו הערבות לעלות מיד ממעל לארון הקודש, והרי ערבה זו אין בה 'לא טעם ולא ריח'. אלא ביאורו, כי אדרבה, אף שאיננה שווה מאומה, מכל מקום מכיוון שחבטוה בקרקע חמשה חבטות תעלה במדרגה להיות ממעל לארון הקודש, ללמדך כוחם של מקבלי חבטות וסובלים בדומיה את בושתם.

ח. 'ידועים הדברים, בעת אשר היה להרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע התנגדות גדולה בימים עברו (אורות עניני הכלל) והדבר היצר לו מאד ורצה בכל כוחו להשתיק ולהרגיע את הרוחות. ויהי בעת נסעו אל עיירת המרפא מארינבאד פגש את הרה"ק מנאוואמינסק זי"ע והפציר בו מאד שיפעל להרגיע את הרוחות הסוערות, ענה לו הרה"ק מנאוואמינסק, אנחנו מתייחסים אחרי מרן הבעש"ט הק' זי"ע ומקובל במשפחתנו בשמו שכל צדיק שאין עליו התנגדות לא יזכה להאריך ימים על ממלכתו, כשמוע ה'אמרי אמת' את דבריו נחה דעתו שהרי ע"י ההתנגדות יאריכו ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים.

עפי"ז ביאר בנו הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע את דברי רש"י בריש פרשתן 'יש דורשין לשבח ויש שדורשין לגנאי', וכל הרואה יקשה לו מדוע היו שדרשו לגנאי, אלא, ש'דורשים' אלו גרמו בדרשתם לגנאי שנח יאריך ימים. ואכן מצינו שנח האריך ימים ביותר, שבעת המבול היה בן שש מאות שנה, ולאחר שיצא מן התיבה חי עוד שלש מאות וחמישים שנה, על אף שהארי הכישו בימי המבול בגיל מופלג שכזה (כי באותם דורות היו חיים רק לערך ארבע מאות שנה), וזכה לכל זה רק על ידי ההתנגדות שהייתה עליו, ואולי לזה כווננו הדורשין לגנאי - להאריך את ימיו יתר על המידה. ועלינו לקחת מוסר לנפשנו, שבעת שיש לנו 'מצירים' נבין שכל זה אך ורק לטובתנו, ונעביר על מידותנו שלא לכעוס עליהם ולהשיב להם כגמולם הרע.

תפלת הצדיקים². ובאמת בכוחו של כל יהודי להפך הקמח' בתחילת ערך תפילה), וז"ל יפה כח התפילה לנטל את כל הדינים בתפלתו, כדברי הרבנו בחיי' (בספר 'כר הנגזר... כי התפילה מנטלת הנגזר... התפילה למעלה

ט. ולכאורה צריך ביאור היכן מצינו כאן 'תפילה' שהתפלל נח ומניין שנתהפכה מידת הדין לרחמים ע"י תפילה, וביאר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע משמיה דהרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע כי פעמים עצם עמידת האדם ב'לב נשבר' - בידיעה שרש הוא ואין לו מבלעדי עזר ה' יתב"ש, היא 'תפילה זועקת' מאליה ומתקבלת ביותר, וכן היה אצל נח 'וישאר אך נח' - שגנח על מצבו וזה עלה למעלה מכל תפילה.

משל למה הדבר דומה, כי ממנהגו של עולם לבקש מהעני המתדפק על פתחם 'המלצה' - לראות כי אכן כנים דבריו ו'נצרך' גדול הוא. אמנם פעמים שהלה מהלך בבגדים קרועים, וכל מצבו ומעמדו זועק לשמים על עניותו, אזי עצם עמידתו היא היא ה'המלצה' הטובה ביותר - כי מצבו זועק מאליו עד לשמים, והכל יחושו לעזרתו, להצילו מדחקו לבל ימות ברעב.

י. מעשה שהיה לפני כמה שנים, בחור מתלמידי אחת הישיבות המפורסמות בעיה"ק ירושלים עמד בתפילה ב'כותל המערבי' שליט"א והנה רואה כי בא אחד מגויי הארצות נושא כפיו בתפילה לאחר מכן הינו מכניס 'פיתקא' בינות לאבני הכותל ומסתלק והולך לו... הבחור שבער בקרבו הרצון לדעת 'פיתקא' זו מה טיבה', עשה מעשה - ניגש והוציאה ומצא כתוב בה לכבוד ה', אלוקיהם של בני ישראל, אבתה נפשי לדעת מי ניצח במשחק הכדור במקום פלוני (soccer) - כדור רגל, אשר כידוע נשתרש בקרב כל האומות מתרבותה של יון, במשחק משתתפים ב' קבוצות אנשים זו כנגד זו, וכל העם לוקחים עצמם לצד אחד מהקבוצות אשר בניצחון אותו הצד תשמח ותגל נפשם, ובהפסדו תאבל נפשם עליהם ובמסתירים תבכה נפשם, מעתה תבין מה בער בקרבו של גוי זה לדעת מי ניצח, כי לא ידע אם להכריז על יום שמחה או יום אבל, ובאותם הימים עדיין לא הומצאו כל חכמת הטעכנאלאגיע להודיע 'הודעות' במהירות עצומה מסוף העולם ועד סופו) אלא ממך הודיעני מי ניצח, כה דברי פלוני השוכן כעת ב'מלון' פלוני בחדר מס' פלוני. הבחור שנער היה החליט לשחק בו, התקשר במהרה לאביו הדר בניו יארק וביקש ממנו שיברר איזה צד ניצח במקום פלוני, תחילה נבהל האב לשמע בקשתו המשוונה של בנו, אך מששמע את כל דבר המעשה הסכים ובירר, לאחר כשעה ומחצה שב והודיע לבנו כי צד פלוני ניצח במשחק זה... וישא הבחור רגליו, החיש פעמיו לבית מלונו של אותו גוי ונכרי, ושם 'גילה' עצמו לפני הגוי כי הוא 'שלוחו' של בורא עולם - להודיעו כי פלוני ניצח במשחק, הנכרי שנתרגש עד דמעות כי 'בורא עולם' שלח אליו את שלוחו - ובקשתו נתמלאה עד תומה הודה לו מאד והעניק לו מתת יד הגונה (מאתיים דאלער) כראוי וכיאות לשלוחו של ממ"ה הקב"ה... משם פנה הבחור לישיבתו, שם עשה 'מטעמים' מכל דבר המעשה - איך שרימה את הגוי אשר לתומו וטיפשותו אכן מדמה בנפשו כי הקב"ה נגלה אליו (אל הבחור) ושילחו לבית המלון... ואכן 'אז ימלא שחוק פינו'... עד שעבר שם 'ראש הישיבה' ושאלם 'לשחוק מה זה עושה', ויענו ויאמרו לו את כל דבר המעשה... נשתתק ראש הישיבה ולאחר נענה ואמר בקול ובהתרגשות, אכן, התבוננו נא היטב, ותווכחו לראות כי אכן הקב"ה בכבודו ובעצמו שלח אליו את שלוחו, ראו כמה גלגל הקב"ה שתתקבל תפילתו של נכרי - הכניס בבחור זה 'שגעון' לחקור אחד הפתק, משם מיהר להטריח את אביו שיברר לו מהי התשובה, ולא עוד אלא שעשה כברת דרך ארוכה עד בית מלונו להחזיר לו תשובה, וכי לא מעשה ה' ושליחות ממעל הייתה כאן כדי שיקבל הנכרי את תשובתו 'מן השמים'... ואם באומות העולם כן, חשוב נא כמה מגלגל הקב"ה לענות ולהשיב כל תפילה של כל יהודי באשר הוא שם... מענין לענין, ידוע משם החזו"א שבאמירת 'בורא רפואות' (בברכת יוצר) יכוון להינצל מכל מחלה, ובפרט מהמחלה

הידועה (הגאון רבי רפאל דוד אויערבאך זצ"ל).

כעיי"ז אומרים מהרה"ק המגיד מקאז'ניץ זי"ע לכוון ב'המחדש בטובו בכל יום' להינצל מכל מחלה, והיינו שיברא רפואות חדשות וממילא נתרפא מכל חולי...

על כל דבר ודבר הוה מתפלל לפני המקום וירווח לך, וידוע דבר המעשה שפעם שמעו תלמידי הרה"ק מקאריץ זי"ע את רבם מתפלל אחר תפילת 'שמונה עשרה' 'יהי רצון שתחזור המשרתת לביתי' והיו התלמידים סבורים כי בודאי כוונת רבם על סודות טמירים ונעלמים (וה'משרתת' תרמוז על ספירות עליונות, ו'ביתי' רמוז על ספירות אחרות), אך הוא ז"ל ביאר להם רוב פשטות כי כוונת הדברים על פי פשוטו ממש, כי הרבנית כבר באה בימים והמשרתת שעזרה לה בעבודות הבית נתכעסה עליה ועזבתה... וקשה עליה לעבוד עבודות אלו בעצמה, ע"כ בקשתי שתשוב לביתי, כי למי אפנה אם לא לצורי וקוני... (דברי שמואל' חנוכה נר ג).

ולא עוד, אלא שעיקר בריאת 'כח הדיבור' לאדם, היה בכדי שישפוך שיח בתפילה ובקשה לפני מלך שומע תפילה, כדכתיב בבריאת אדם הראשון (בראשית ב ז) 'ויהי האדם לנפש חיה' ובתרגום, 'והות באדם לרוח ממללא', נמצא שכל חיותו של האדם נקראת על שם 'רוח ממללא' שניתן לו, והרי עדיין לא היה לו עם מי לשוח (שעדיין לא נבראה חווה), אלא וודאי, דפיו נברא בכדי שיתפלל לפני בורא עולם.

הגומל חסדים טובים - כסגולה לזש"ק

בפרשתנו (ו י) 'ויולד נח שלשה בנים', וכתב ה'ספורנו' מאז שהתחיל להוכיח בני דורו זכה לבנים, כי בני אותו הדור כבר לא היו ממתנינים כל כך הרבה שנים לזש"ק (ויהי נח בן חמש מאות שנה) כבדורות הקודמים להם, אבל נח עדיין לא זכה לפרי בטן, ורק בזכות שהחל לעסוק ב'זיכוי הרבים' זכה ל'ויולד נח שלשה בנים'.

בעניין זה ידועים דברי הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (הובא בכמ"ק שתלמידו הגאון מברדיוב ה'דברי אברהם' אמר זאת לפניו וקילסו מאד), שהיה מבאר בכתוב (תהלים לו כו) 'כל היום חונן ומלוח וזרעו לברכה' - כי על ידי שהוא כל

ממעלת הנבואה, כלומר (למעלה) מהמקום שממש תוצאות הנבואה לנביאים.

וכח גדול יש לנו בפנינו, כמו שאמרו חז"ל (תנחומא בשלח ט) לפרש לשון הכתוב (ישעיה מא יד) 'אל תיראי תולעת יעקב', 'למה נמשלו ישראל לתולעת, מה תולעת הזה אינו מכה את הארזים אלא בפיה, והיא רכה ומכה את הקשה. כך ישראל אין כוחם אלא בתפילה'". והנה איתא בגמרא (ברכות נד): שעוג מלך הבשן עקר הר גבוה של שלש פרסאות בכדי לזרקו על בני ישראל, אך הקב"ה השיב לו גמולו בראשו וכאשר הרים את ההר מעל ראשו כדי לזרקו בחזקה באו נמלים רבים ונקבו בפיהם חור בראש ההר, כמובא שם במהרש"א שהתולעת 'אין לה גבורה אלא בפה' (ושקע ראשו של עוג בתוך ההר ומיד צמחו שיניו מחוץ להר לב' הצדדים עד ששם היה קבורתו, ונמנע מאתו להזיק לעם בני ישראל). מכאן למדים אנו על הכוח הגדול שיש 'בפה', כי לפעמים נראה לאדם שאין בכוחו לסבול כעול על ראשו כל כך הרבה הררים של צרות וייסורים, על כגון דא אמרינן ליה ב'מאמר פיד' - בתפילה אפשר לך לחורר אף הרים וגבעות של גזירות רעות הבאים עליך ולסלקם מעמך.

יא. וכבר ביארו דברי המדרש שבא לדמות עניין התפילה לתולעת בב' אופנים. ראשונה, כשם שאין בכח התולעת להפיל את הארז בנגיסת פה אחת, אלא רק לאחר שהיא נוגסת וחוזרת ונוגסת פעמים רבות או אז תוכל להפילו, על דרך זה יתפלל האדם ויתפלל אף אם עדיין לא נושע לא יתייאש אלא ידע נאמנה שכל תפילה ותפילה מקרבת את הישועה, וסופה לבוא. בדרך זה ביארו את הפסוק (איכה ב יט) 'שפכי כמים ליבך נוכח פני ה'". ומהו הלשון 'כמים', שמדרך העולם, בשעה שנוטל האדם כוס מים לשנות לרוויה, ונתקל בדרכו ונשפכו לו כל המים, ודאי שלא יסכים מחמת זה להשאיר בצמאונו, אלא יטול בשנית כוס מים להרוות צמאונו, ואם גם זה יישפך ימזוג מיד 'כוס שלישי' וכן הלאה, כך נמי הדרך בצלותא ובבעותא, אף אם רואה האדם שתפילתו לא נתקבלה בפעם הראשונה לא יפסיק מלהתחנן לפני בוראו, אלא ישוב להתפלל עוד ועוד עד שלבסוף יענוהו מן שמיא.

עוד נלמד מהתולעת - כשם שהתולעת בוטחת אך ורק בפיה, ואין עולה על דעתה כלל וכלל להביא גרזן או כל כל כלי אחר לגדוע בו את העץ, כמו כן נעמוד בתפילה מתוך אמונה שרק על ידה יושיענו אבינו שבשמים, ובל נסמוך על שום דבר אחר שהוא יהא בעזרנו.

אף בזה יבואר הדמיון של 'שפכי כמים לבך' ולא אמר כיון ושמן, כי הם נשארים דבוקים מעט בשולי הכלי, ורק המים נשפכים עד הטיפה האחרונה, לומר שהמתפלל ישפוך לבו בתפילתו וישים כל תקוותו רק בזו התפילה ולא בפעולת ההשתדלות אשר הוא עושה.

בדרך זה פירשו מה שנאמר (תהילים קכג ב) 'הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גבירתה כן עינינו אל ה' אלוקינו עד שיחננו', שכדוגמת העבד הנתון כולו תחת מרותו של אדונו, ואין שום נברא בכל היקום אשר יכול להעניק לו שטר שחרור ולהוציאו מעבדותו אלא אדונו, לכך עינו ולבו כל הימים רק אל האדון, כך על כל יהודי לחיות בידיעה ברורה שאין לו אל מי לפנות ולקוות לישועה ולרחמים כי אם אל אבינו שבשמים, ואך הוא יכול להיטיב לו כדי סיפוקו.

באר הפרשה - נח

ו

יתמשך עלי - להמשיך את האור לכל ימות החורף ע"י קבלה טובה ובחשיבות חודש חשון

עדיין עומדים אנו סמוך ונראה לימים הקדושים - ירח האיתנים, ימים מלאי מצוות ודבקות בה, אין לנו אלא להכיר בטובתם ולהמשיך בקרבנו את האורה והשמחה שנשפע עלינו ממרום בימים טובים אלו... אף בתוך ימות החול - ימי החורף שבשעריהם אנו עומדים".

בפרשתן (ט יג) את קשתי נתתי בענן, והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ, כאן נשבע הקב"ה שלא יביא יותר מבול על הארץ, וה'קשת' והענן יזכורוהו על

היום חונן ומלווה וגומל חסד עם הבריות, בשכר זאת יקיים בו 'וזרעו לברכה', שיזכה לבנים טובים וכשרים".

ובאמת כן איתא להדיא בגמרא (ב"ב ט:): רבי יהושע בן לוי אמר: כל הרגיל לעשות צדקה - זוכה הויין לו בנים בעלי חכמה, בעלי עושר, בעלי אגדה. בעלי חכמה. ובכלל זה מי שלא זכה עדיין לבנים ווודאי יזכה לבנים, ואף גם זאת שיהיו בניו בעלי חכמה וכו'.

וכן איתא ב'חתם סופר' (וירא ד"ה איה שרה) וז"ל. אשה שהיא בעלת צדקה זוכה לזכרים...

יב. הרה"ק רבי ברוך מזיכלין זי"ע הזכיר את חתנו שהמתין לישועה לזרע של קימא לפני הרה"ק הרבי רבי העניך מאלכסנדר זי"ע ובפרשת נח הוה מעשה, אמר לו הרבי רבי העניך, הנה מתחילה כתוב 'אלה תולדות נח' ואיתא ברש"י הק' 'עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים', ובהמשך הכתוב - 'ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת', ולכאורה צריך ביאור מדוע פירש מתחילה 'תולדות נח' על המצוות ומעשים הטובים כשלפי פשוטו של מקרא קאי על לידת שלשת בניו הכתוב מיד בסמוך, אלא, בשמים ממעל יש 'שערי תולדה' אשר משם נשפע לבני האדם 'זרע של קימא' והוא עומד בסמוך לשער גמילות חסדים. **ופעמים ששערי תולדה סגורים וקשה ביותר לפתחן, אז העצה היעוצה, להכנס אל השער הסמוך ב'שער גמילות חסדים', ומשם אפשר בנקל לבקוע גם את 'שער התולדה' ולזכות לזרע קודש, וזה נמי היה אצל 'נח איש צדיק' שהמתין חמש מאות שנה לזרע של קימא, ועל כן עסק במצוות וגמילות חסדים, ומשם נפתח לו גם שער התולדה, ולזה כיוון רש"י 'עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים' שעי"ז זכה ל'ויולד נח שלשה בנים' כפשוטו ממש.**

יג. הנה רגילים בני העולם לחשוב כי ימות החול - ימות החורף פחותים בדרגתם, ע"כ מלכתחילה יגשו לימים אלו ברפיון ידיים ונמיכות רוח... לזה ביארו צדיקים שלכן קוראים במנחה של יום הכיפורים ב'פרשת עריות' ותגדל התמיהה וכי בזמן גבוה וקדוש כזה יש לנו לקרוא מ'דברים נמוכים' כאלו... אלא, אדרבה, בזה הודיעו לנו כי בעמוד האדם בתוכי ימות החורף כשנקלע לפעמים ח"ו ל'נסיונות' כאלו או אחרים מעין אלו, אל ירך לבבו, ולא יביט על עצמו כמי ש'נופל'... אלא אדרבה משם יש בידו להתקדש וכמי שעומד שוב בעיצומו של 'יום הכיפורים' ואין יום כיפורים זה ליום כיפורים זה אלא שזה בא לו ביגיעתו וזה בא בהתעוררות ממעל.

וכן אמר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע כי שניים המה בקרא 'אסרו חג בעבותים' (תהלים קיח כז) ו'ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו' (תהלים ב ג), יש מי שאומר אחר 'שמחת תורה' הבה ננתק עצמנו מכל עניני החג ל"ע, והמשכיל יאמר, אדרבה, הבה נקשור עצמו בעבותות וחבלים לחג העבר. הוסיף ע"ז בנו הרה"ק הפני מנחם זי"ע, כי שגור בפי העולם לומר 'אסרו חג בעבותים' - שצריך לקשור את ה'יום טוב' אלינו, ובאמת אין זה נכון, כי היו"ט איננו בורח כלל וכלל, אלא לנו ייאמר, שלא נברח ממנו אלא נחבר ונקשור עצמנו אליו.

ידוע שהרה"ק מראפשיץ היה אומר לאחר החג יוצאים אנו מימים גדולים וקדושים (וכפי שנתכנה אלו הימים די הייליגע מעתה נכנסים אנו ללילות גדולים וקדושים.

וכן כינו אותם צדיקי הדורות די הייליגע ווינטער נעכט (דרכי חיים ושלום מונקאטש, תתי) וכל זה מחמת כי בהם יוכל כל איש להרבות בנפשו קנין תורה (עכ"ל), הרה"ק מקאריץ זי"ע היה קורא אותם די גאלדענע נעכט (אמ"פ השלם, שער עבודת ה' יג), על הרה"ק הרבי רבי בונם זי"ע מסופר שהיה קורא להם די גוטע פריינד (הובא בינתיבות שלום). הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע אמר בשם הרה"ק ה'עטרת צבי' מזידטשוב זי"ע שבלילות החורף יש בהם קדושת חול המועד. כי הצדיקים ידעו מה יכול האדם לפעול בלילות קודש אלו, וכפי שאמר הרה"ק ה'עטרת צבי' מזידטשוב זי"ע, שאפשר לפעול לטוב בימי החורף לפנות הבוקר כמו ביום הקדוש בעת נעילה (אוצר ישראל).

סיפר הגה"צ רבי חיים מאיר יחיאל שפירא זצ"ל מנאראל, שפעם באה חבורת חסידים ממדינת רוס' לשהות בצל קדשו של הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע בחודש תשרי, במוצאי שמחת תורה נכנסו אל הקודש, ושאלו את רבם, איך אפשר לעבור מימים נעלים אלו אל הכפור השורר ברוס' תרתי משמע - כפור בגשמיות וברוחניות, פתח הרה"ק וסיפר להם על חכמי חלם, שהתאספו לטכס עצה כיצד ניתן להחזיק את השמש שלא תשקע לפנות ערב, ובזה רצו להרוויח שלא ישלוט הקור בשעות הלילה. עד שנמנו וגמרו להניח סירים גדולים בתוך מי הים והם יעכבו את השמש מלשקוע בשעות הערב, וכך עשו. אבל, גדלה אכזבתם כאשר ראו בלילה שעולם כמנהגו נוהג, והחמה שקעה כמו בשאר הימים, וכאשר בדקו מה קרה עם הסירים ראו שהם מלאים קרח, כי הוקפאו מן הקור, היה שם 'חכם' אחד שטען שבודאי ירדה השמש ונכנסה לתוככי הסירים מתחת לקרח ואם ישברו את הקרח ימצאו שם את קרני אור השמש גם באישון לילה ואפילה, דבריו מצאו חן בעיני האחרים וכולם נטלו קרדומים וכלי עבודה כדי לשבור את הקרח, והנה גדולה מלאכה שמחמת את בעליה' (גיטין טז:), ועל ידי עבודתם ועמלם התחממו עצמותיהם הקפואים, ומצאו בבואה של השמש... בזה רמז להם הרה"ק, שעליהם לאזור חיל 'לעבוד' עבודת הקודש ובזה יתחממו עצמותיהם במשך כל החורף.

מעשה היה בעיר הבירה לאנדאן (לונדון) - ביהודי שהיה בעה"ב על כמה וכמה בנינים בשכונת גאלדרעס גרין והיה משכירם לאחרים ומהם מקור פרנסתו, הלה היה מקפיד שלא להשכיר מדירותיו לגויים - כושים שחורים בהיותם ידועים כעם קשה - גנבים וגזלנים שאינם פורעים חובם בדמי השכירות... עד, שהגיעו זמנים קשים על העולם (לפני כשמונה שנים) וכל מסחר הנדל"ן ירד מטה מטה, ועמדו הרבה מדירותיו ריקניות משוכרים, באותם הימים בא לפניו 'גוי כושי' שרצה לשכור אחת מדירותיו, הלה העמיד פני עשיר וסוחר גדול ואף סיפר שתחת רשותו כמה וכמה חנויות מסחר, על כן הסכים היהודי והשכיר לו אחד מדירותיו שעמדו ממילא ריקם. עבר חודש ושניים גם שלושה וארבעה ואין קול ואין ועונה, הנכרי נתגלה כגנב מומחה ולא אבה לשלם על שכירות הדירות אף לא פרוטה אחת... משכלו כל הקיצין קראו היהודי ל'בית המשפט', בהגיע עת המשפט שמע השופט את טענתו ושאל את הגוי ומה 'תשובה' יש לך, ויען הנכרי ויאמר, שאינו צריך לשלם לבעליו כי מתחילה היו לו רק צרות בדירה - המים לא הוחמו מעולם, צבעם של קירות הבית היו מתקלפים בכל עת יותר ויותר, דלתות הבית הרעישו ברעש נורא מחמת החלודה, המים אשר בכיור היו דלוחים, בחורף שלטה הצינה ובקיץ שלט החום - וכיו"ב הרבה מטענות ותירוצים שאי אפשר להוכיח שאין הצדק עמו. וכבר היה נראה ליהודי כי הוא עומד להפסיד במשפט - בפרט אחר שה'שופטים' שם ידועים כשונאי ישראל ולא עוד אלא ש'חוקי המדינה' מסייעים הרבה להגן על השוכרים, אלא שלא היה בידו עשות מאומה... עד ששאל השופט את הנכרי, האם פרעת את דמי השכירות לכה"פ פעם אחת, נזדעק הגוי, לא ולא, וכי עלי לשלם על דירה כזאת... אז נענה השופט, אכן נודע הדבר, כי רמאי וגנב אתה, כי אם היינו רואים שבתחילה שילמת את חובך היה מקום לקבל את כל טענותיך, אך ברגע שמעולם לא שילמת, הרי לנו הוכחה מוכחת שמעולם לא היה בדעתך לשלם, וכל אלו הטענות אינם אלא תירוצים כי אין ברצונך להוציא מכיסך אפילו שווה פרוטה, צא עתה ושלם לו מרישא ועד גמירא מימי ישיבתך בזה הבית.

הגה"צ רבי אלחנן היילפרין גאב"ד ראדומישלא זצוק"ל שהיה דר בגאלדרעס גרין, היה מוסיף ללמוד ממעשה זה על ה'תשובה והקבלות' אשר הנני מקבלים ע"ע בימים הנוראים והקדושים, כי אך עוברים הימים הקדושים ומיד מתחיל כל אחד עם תירוציו - אם מעניני פרנסה וגידול בנים, או ה'חברותא' שאיננה טובה, הישיבה והכולל אינם טובים וכו', והנה אם 'שילם' לכה"פ בתחילת הדרך את קבלותיו יש מקום לומר כי אכן צדק יש בתירוצים אלו, אבל מי שמיד בראשית השנה כשעדיין לא קיים תשובתו כבר מוצא תירוצים מדוע אין בידו להשלים קבלותיו, הרי"ז מטיל ספק כי מעולם לא היו קבלותיו באמת...

הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע היה אומר משמיה דהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע שככלות הימים הנוראים נפשו דואבת עליו, כי מהיכן יוכל עוד להתחמם מאור הימים הקדושים. אך משמגיעים לילות החורף הארוכים בזה נחה נפשו כעבד ישאף צל. וסיים הרה"ק מלעלוב, כי לכאורה מה יתן לו ומה יוסיף לו להרה"ק מקארלין אריכות הלילות, הא בלאו הכי היה הוגה בתורת ה' יומם וליל בקיץ כבחורף. אלא כי באלו הלילות כשהצינה רבה ומחוץ תשכל כפור כאפר קשה לאדם לצאת ממיטתו, ועל כן היו אלו הימים יקרים מאד אצל אלו הצדיקים הקדושים, כי עבודה הבאה ביגיעה חשובה היא לאין ערוך.

ר"ה א, ב) 'שמות החדשים עלו עמם מבבל' - שבגלות למדו ענין החדשים, ולמה הם מרמזים).

ותרם מעל הארץ - דיקא מתוך יגיעתו בעת נפילה יתעלה אל האור כי טוב

בפרשתן (ה כא) 'וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף עוד לקלל את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעוריו', וכתב 'בעל הטורים', וירח - ב' במסורה, הכא, ואידך 'וירח את ריח בגדיו' (בראשית כו, כז), ומבאר ומבאר הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע על פי מה שאמר כבוד אדוני אבי מורי ורבי, וירח ה' את ריח הניחוח, מהיכן בא ריח הניחוח לה' - מהאדם הקרוץ מחומר, והטעם כי בקרבנו שוכן יצר הרע המסיתו להדיחו מעבודתו יתברך, והוא מתגבר עליו לעבוד את ה', מהתגברות זו עולה ריח ניחוח אשה לה'. וזהו שאמר הקרא 'וירח את ריח הניחוח ויאמר ה' לא אוסיף עוד כי ייצר לב האדם רע מנעוריו', כלומר, מאחר שהוא מעלה לפני 'נחת רוח', ע"י ש'יצרו רע מנעוריו' ונלחם בו להתגבר עליו. לכן 'לא אוסיף לקלל את האדמה'.

כך כביכול. והתמיהה הנה זאת עולה, וכי הבורא ית' צריך לאות ולזיכרון שלא יביא עוד מבול לעולם, הלא 'אין שכחה לפני כסא כבודך' ומה טעם הניח הקב"ה את ה'קשת' לאות ולזיכרון. ואמרו, כי לא לעצמו הניח הקב"ה את האות והסימן, אלא לדידן, ללמדנו את הדרך נלך בה לעמוד בפני כל הנסיונות האורבות לפתחנו במהלך החיים, שעל האדם לקבל ע"ע קבלות טובות והתחלות טובות בזמנים הטובים, ובאותה העת יעמיד לעצמו אות וסימן אשר ימנע אותו בעתיד כל אימת שיתקרב אל החטא, ובוה אף בשעת מכשול יזכר בכך ויזכה להתקדש ולהיטהר, להיות שמור מן העוון.

מעלה מיוחדת יש לן בחודש זה - חודש מרחשון המסוגל לסלק מאתנו לב אבן ולקבל לב חדש, וכמו שביאר הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע (שיח שרפי קודש, הובא באמרי הרי"ם לחודש מרחשון) ש'חשוון' הוא מלשון (תהלים מה, ב) 'רחש לבי דבר טוב' - שבחודש זה יתעוררו לבות בני ישראל לטוב יי'. (ובזה מבאר מה שאמרו ז"ל (ירושלמי

ויזכור את דברי הרה"ק רבי פישל מסטריקוב זי"ע שאמר, שלפעמים ידאג השטן להוריד שלגים על מדינה שלימה כדי שיהודי אחד יתעצל עי"ז להתגבר כארי לעבודת הבורא יתב"ש בקומו משנתו, וממה שהוא הופך עולמות לכך פשוטו כמשמעו, יש לנו להבין כמה חשובה התגברותו בעיני הקב"ה, ואם לא יפן ולא יקשיב לדברי היצה"ר יהיה שכרו הרבה למאד.

ואומרים משם הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע - שהיה מעורר גדול להשכמת השחר, שאילו היה ידוע לכל באי עולם הסוד הנשגב של כוח קימת השחר, הרי שלא היה אפילו יהודי אחד בודד במיטתו בשעת עלות השחר של כל יום ויום. מעשה היה בימים מקדם, ביהודי שלא עמד בנסיון, ולצורך פרנסתו פתח את חנותו בעצם יום השבת, וישאלהו רבו - הרה"ק מהר"ש מליובאוויטש זי"ע, הרי יהודי אתה וידעת גם ידעת חומר 'חילול שבת' עד היכן הוא... ויען היהודי ויאמר, רבי, דער שבת איז א פעטע שטיקל... (השבת היא נתח שמן של רווח ממון, וחבל לי להפסידים), אמא לו הרבי, הידעת מדוע אסרה תורה 'מחיר כלב' (חפץ שהחליפו בעליו בתמורת כלב) יותר משאר בעלי חיים כחמור ושאר הטמאים, כי כך הוא טבעו של כלב - בראותו א פעטע שטיקל (נתח בשר שמן) הריהו עוזב את בעליו ועט לקראת ה'שלל' שמצא... ובזאת רמז לו הרבי, הבט נא למה ולמי דומה הנהגתך. לדידן ייאמר, כל איש בשלו - בכל מיני נסיונות בעת עסקו בתורה ותפילה ונקלע לידו א פעטע שטיקל 'לשון הרע', או בשמירת הקדושה וגדריה כשנקלע לידו... אל נא נדמה לכלב ולא נעזוב את אבינו שבשמים בעבור איזה פעטע שטיקל שנקראת לפנינו.

יד. משמיה דהרה"ק מרוזין זי"ע מתאמרא לרמז בשם החודש 'מרחשון' שהוא מלשון 'רחושי מרחשין שפוותיה' היינו התפילה בשפתיים, כי בחודש זה יש סגולה מיוחדת להרבות בתפילות לפני קל עליון.

טו. הקשה הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (נח תרנ"ב ד"ה אלה), הרי הכל גלוי וידוע לפני ית"ש, וידע כי יחרב העולם במבול, אם כן היה לו לברוא את העולם רק מנח והלאה, אלא, שהבורא רצה להודיענו שגדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה (בריאית) שמים וארץ (כתובות ה.), וראה נא שכשהוא יתברך ברא את העולם לא היה לזה קיום כביכול, ואילו כשנח מסר את נפשו לעבוד את ה' האלוקים נשאר יחידי וממנו יצאו כל באי עולם עד עצם היום הזה, ללמדך שכל העולם תלוי בעבודת האדם.

טז. יש שהמשילו את העניין למלך רם ונישא שהיו לו שרים רבים יודעי נגן שהיו מנעימים לו תדיר בשירה ובזמרה,

ומוסיף ה'קדושת לוי' להביא את דברי 'הצדיק ר' בער ז"ל' (המניד הגדול ממעוריש ז"ע) שלא זו בלבד שעבודת בני ישראל מעלה 'ריח ניחוח' לפני ה', אלא הריהו כביכול עושה לעצמו בגד מעבודתם, ומתלבש בו, ובוה מבאר את הפסוק (ישעיה מט ג) 'ישראל אשר בך אתפאר, ש'אתפאר' הוא מלשון 'תפירה' כדכתיב (ג ז) 'ויתפרו עלי תאנה'.

ועוד, שאין הקב"ה מלביש עצמו אלא מעבודת עם בני ישראל ולא מעבודת המלאכים, והטעם שהם מעלים כל כך תענוג מעבודתם, כי בקרבם שוכן היצר המדיחם מעבודת ה', והם כובשים אותו, מה שאין כן גבי המלאכים - כדאיתא בגמרא (שבת פט.) בתשובת משה רבינו למלאכים 'כלום יצר הרע יש ביניכם', על כן אין בעבודתם רבותא (חידוש) כל כך י"י.

ולצידם הייתה לו ציפור שגם הייתה מזמרת לפניו, והנה כל הנאת המלך משירת השרים לא היתה מגעת לרוב הנאה וקורת רוח שגרמה לו הציפור, שאלוהו השרים הרי שירתנו עריבה עשרת מונים משירת הציפור ומדוע מתפעל המלך כל כך מהציפור, ענה להם המלך, בזה שאדם משורר אין כל חידוש בדבר, ולכן אין שירתנו מביאה לידי ההנאה והתענוג שיש בשמיעת שירת הציפור שאין דרכו בכך. וכעין זה איתא מהרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע בספה"ק 'תורה אור' (פר' וישלח ד"ה והנה הקרבנות - במשל לציפור המדברת), ולדידן ייאמר, שירת ועבודת קרוצי חומר עריבה כביכול לפני הבורא יתברך עשרת מונים משירת המלאכים ועבודתם, כי הם 'אין בהם לא יצר ולא קנאה ולא שנאה' (עיין שבת פט.) ואין כל חידוש שעומדים ומזמרים לפניו יתברך, אבל אנו ששוכן בקרבנו 'יצר הרע המתגבר עלינו בכל יום' (סוכה נב.) למנוע מאיתנו כל זיקה של עבודת ה' ומתחזקים אנו שלא לשמוע לו אלא לעבוד את הבורא עבודה כזו מעלה קורת רוח מרובה לאבינו שבשמים, ומסיים שם ה'תורה אור', כי עינינו רואות שבאם יתענה האדם כמה ימים ייחלשו כל כוחותיו ולא יוכל לומר אפילו פרק אחד שבתהילים וכדו', וכן שאר מניעות שיש לאדם מקור וחום וכיוצא והנה אם אך יכניס אל פיו איזה דבר מאכל, מיד יחלו הכוחות לשוב אליו וכבר יוכל לרנן לבוראו, נמצא שאותם דברים הגשמיים הם הנותנים את הכח לעבודת ה', היש לך חיך גדול מזה קמי הבורא, שדבר גשמי מתרומם בכדי לזמר לו ולעבדו.

יז. מסופר על אחד שבא לפני הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע ושיבח בפניו בחור חשוב וכן עליה, כשתוך כדי דברי השבח אמר הלה על אותו בחור 'בחור זה אין לו יצר הרע כלל', ענהו ה'חזון איש', א"כ אינו אלא 'בעל מום'. כי זה כל האדם - שיש לו יצר והוא מתגבר עליו לעשות רצון קונו.

יח. מספרים על אברך שהתאונן בפני הרה"ק הרמ"מ מוויטעפסק זי"ע על יצרו הרע הנלחם בו ללא הרף ועד שעולה בידו לנצחו ולהתגבר על הניסיון האחד, מיד משית עליו היצר ניסיון חדש, ונענה האברך, רבי, כלו כל הקיצין וכבר אין בכוחי להלחם עמו, ענהו הרה"ק איתא שמעמידת בני ישראל בניסיונות נעשה בגד להקב"ה, ומדרך העולם לשנות מפעם לפעם את בגדיהם, כי אחר זמן מה מתרגלים למראה הבגד וכבר אין נהנים ממראהו, כמו כן הבורא יתברך מחליף כביכול את בגדיו על ידי הניסיונות החדשים המשחרים לפתחו של האדם - יומם ולילה לא ישבותו, כי בהתגברות האדם נעשה לו בגד 'חדש' כביכול.

זאת חובת האדם, לעמול ולהתייגע בכל כוחו ללא לאות בעבודת בוראו להתגבר על יצרו, וכה אמר הרה"ק השרף מקאצק זי"ע (שש"ק ענינים שונים, עבודת ה' מג) שבשעה שיורדת הנשמה להאי עלמא מורידה הקב"ה בסולם גבוה מרום שמים עד תחתיות ארץ, בהגיעה לארץ נוטל הקב"ה את הסולם ואומר לאדם, מכאן ואילך העפל אתה בדרך העולה בית קל על ידי ההתחזקות בעבודת ה' - יש שאינו מנסה לקפוץ, ויש הקופצים ונופלים, ואז מתייאשים, ויש מי שקופץ למעלה שוב ושוב עד שירחם עליהם הבורא ומעלה אותם...

מעשה באחד שנכנס ובא אצל רבו ותינה בפניו את רוב מכאוביו ויסוריו הרבים אשר עוברים עליו בגוף ובנפש, הראה לו הרבי דמות דיוקן של צדיק קדוש מדורות הקודמים, ושאלו מה הינך רואה, ענה לו, הנה רואה אני דמות צדיק פלוני, הוסיף הרבי לאמר לו, אבקשך שתתבונן יותר לעומק, הביט שוב ואמר לו, רואה אני רבבות אלפי נקודות שחורות (כי מדרך הציירים לצייר הרבה נקודות שחורות, ובציורף הנקודות נעשית תמונת הוד), הסביר לו רבו במתק שפתיים, כל זה משל הוא לימי חיי האדם בהאי עלמא - כל ימי חייו של האדם נבנים מהרבה נקודות שחורות והיינו ייסורים ומכאובים, יש העושה מהם חיים שחורים ומרים, אך המשכיל יקח את הנקודות השחורות ומאיר אותם באור האמונה ועבודת ה' ובונה מהם תמונת הוד והדר.

כי מתוך הניסיונות מתעלה האדם עד מאד, וכך ביאר הרה"ק ה'אור לשמים' זי"ע (פר' לך ד"ה ויאמר ה' השני) את דברי

באר הפרשה - נח

לישחט', וטעם הדבר כתב הרמב"ן לקמן (ו ה - ט) כי הבאים לקיום המין לא הצריכו הבורא יתברך לטרוח על זה, אבל הבאים לצורך קרבן אדרבה יטרח במצוה, כי המצוה יפה ביותר כשהיא באה על ידי טורח בעמל ויגיעה.

ואל יחשוב איך אעשה כדבר המלך ואין בוחי במתני לעבוד עבודה כה קשה, ידע שטעות גדולה בידו, כי אין הקב"ה מנסה לאדם אלא כפי כוחו, ותו לא. וכלשונו של ה'גר"א' זי"ע ניכר נפלאות הבורא ית"ש שמחזיק ליצר הרע כמו קשור בחבל, ואין מניחים אותו לשום אדם אלא כפי השיעור שיוכל האדם לשבור אותו. (אורות הגר"א - שיחות אות ג).

וזה הכוונה ב'מסורה' שכתב 'בעל הטורים', וירח ה' ריח הניחות - וירח את ריח 'בגדיו', שהריח ניחות שבא לו מהאדם הוא כביכול 'בגדיו' שמתלבש בו".

עוד מצינו בפרשתן בחשיבות העמל והיגיעה בעבודת ה' וקיום מצוותיו, דכתיב (ו כ) 'מהעוף למינהו ומן הבהמה למינה...שנים מכל יבואו אליך להחיות', וכתב הרמב"ן 'הודיעו כי מעצמם יבואו לפניו שנים שנים, ולא יצטרך נח לצודם בהרים ובאיים, אחרי כן הוסיף הקב"ה לצוותו (ו ב) שיקח מכל הבהמה הטהורה שבעה שבעה, ובאלה לא אמר שיבואו מעצמם אליו אלא שהוא יצטרך לחזר אחריהם ולהביאם לתוך התיבה, כי הבאים להנצל ולחיות להם זרע (להמשיך קיום המין בעולם) באים מאליהם אבל הבאים להקריב עולות לא גזר שיבואו מעצמם

הגמרא (מנחות כט): 'עתיד רבי עקיבא לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות'. והיינו שעל כל קוץ וקוץ שהכאיב לו זכה לדרוש תילי תילים של הלכות, כי הקוצים המכאיבים - הנסיונות מהם מתעלה האדם.

רמז לדבר אפשר לראות בהאי עובדא, החת"ם סופר זי"ע נשאל פעם אודות 'ספר תורה' שנפל ספק האם בר ישראל כתבו או ערל, נענה החת"ם שיבחנו את התיבות האחרונות שבסוף ספר התורה, אם הם מטושטשות וכתובים שלא מיושר כל כך אזי סימן הוא שהספר נכתב על ידי יהודי כשר, כי מנהג ישראל לערוך 'סיום כתיבת ספר תורה' ברוב עם, לכבד צדיקים וגאונים בכתיבת אותיות, ומשום כך אין כל האותיות שבסוף הספר שוות במראיהם, אך אם יראו שהאותיות כתובות מיושר בשווה ממש סימן הוא שנכרי כתבו.

ואפשר להוסיף ולומר שב'שמחת תורה' רוקדים אנו עם 'ספר תורה', היות ששלימות וכשרות הספר נעשית דיקא על ידי אותיות שאין כולם שוות ומיושרות, ולרמז כי הטשטוש וה'שלא כסדרן' הם המרוממים את האדם וגורמים להתעלותו ושלימותו.

יט. מספרים על יהודי שהגיע להתברך אצל רבו, ובגמר דיבורם שאלו הרבי הגידה נא לי האם הינך קובע עיתים לעסק התורה, נענה התלמיד ש'לאו דווקא' (באומר - דווקא לא), ואף תירץ את עצמו דהרי יש לבורא בשמים ממעל מלאכי מעלה לאין מספר והם עובדים לפניו באהבה ויראה, ואם כן מה יתן ומה יוסיף עוד מקצת 'עבודה' שלו. שאלו הרבי על עיסוקו לפרנסה, ענה התלמיד מצייר אנכי ציורים נאים ביותר וממכירתם מתפרנסים אני וביתי, המשיך רבו לשאלו ומהו הציור היפה ביותר שראו עיניך בכל שנות עסקיך בציור, אמר לו, הציור הנאה ביותר הוא 'שקיעת החמה על שפת הים', והוסיף לומר שציור זה נמכר בהון עתק של רבבות אלפי דאלער, שאלו רבו, וכי על מה יש לשלם כל כך עבור ציור זה, הרי כל אדם יכול לבוא עם מצלמה (קאמערע) ולצלם את השקיעה על שפתו של ים ואז לא יעלה לו הדבר יותר מכמה פרוטות בודדות, הסביר היהודי לרבו בנמקו, כי להעתיק ה'מחזה' בכלי המצלמה לא נדרש עמל או יגיעה, אבל כשהצייר מצייר זאת הרי הוא משקיע בציור רבות של עמל ויגיעה ועל כך דורשים 'ממון ודמים' מהקונים, אמר לו רבו, אכן זאת אבין שישלמו לו כפי שעות עבודתו ויגיעתו, אך מניין ההעזה לדרוש סכום מופרז כל כך, ענה התלמיד, בשעה שהאדם משתמש בכלי המיוחד לכך ברור הדבר שיצליח בזה ויצא הדבר לתפארת, אך בעת שהצייר מצייר הדבר בידו, הרי ישנם יותר צדדים שלא יצליח בעבודתו כיוון שנצרך הוא להביט ולהתבונן בפעם אחת 'על השמש ועל הים וגליו, על השמים ועל הארץ', ורק כשיתבונן בכלם כאחד יצא הציור בפאר והדר, לכן חשיבות עבודתו רבה כל כך, ועל זה משתלם לו שכרו משלם. אמר לו הרבי כך ממש פני הדברים לענין תורה ועבודה של קרוצי חומר הנמצאים כאן בהאי עלמא, כי מלאכי מעלה שאין להם יצר הרע וניסיונותיו ברור שיצליחו בעבודתם על כן עבודתם אינה חשובה כל כך כמו מי שיש בקרבו יצר ומניעות ואין ערוך לגודל השכר אשר יגיעך בבוא העת.

ברע, מספיק היה להם לסגור העיניים, ומדוע הפכו גם את פניהם אחורנית. אלא, שמראה שאינו טהור פוגע ב'צלם אלוקים' הנמצא לנגדו, אף אם אין עיניו פקוחות. פוק חזי עד כמה חמורים הדברים.

נוראות בעניין זה ביאר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע את הכתוב (פ, כד) וייקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן ובגמרא (פנהרין ע.) דרשו כי דברים נוראים אותם ביצע חם באביו בעת שינתו, אך דברים אלו אינם מופיעים בתורה. ועל פי פשוטו של מקרא כל רעתו של חם עליו קללו אביו ואמר (פ, כה) ויאמר אדור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו לא היה אלא על שוירא חם אבי כנען את ערוות אביו ובעבור שמינף נפשו בראיה אסורה נתקלל בקללה נמרצת זו לעולמים (יגדי"ה).

שלמד נח תורה - עצה להתגבר על המניעות בעסק התורה וקרבת ה' ע"י התורה

בפרשתו (בראשית ט כ) 'ויחל נח איש האדמה', והנה, ידוע הביאור בדברי המדרש (ויק"ר ריש פר' בחקתי), 'חשבת דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך' (תהלים קיט נט), אמר דוד רבש"ע, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבית המדרש. והיינו שדוד המלך אמר, אך משים אני פעמי רגלי לבית המדרש ללמוד תורה, מיד בא אלי היצר ורצה למנוע אותי מלהלך לשם בתואנות שונות ומשונות... ארי בדרך... עיף אתה וכו', באותה שעה אומר אני לעצמי, הרי 'למקום פלוני' - לעסקי ממון וכדו', 'אני הולך' - ואיני מחשב את כל אלו החשבונות, אם כן אף לבית המדרש אלך בלא עייפות ועצלות^{כא}.

ואם יאמר האדם, הרי היצר צורר אותי בכל מיני נסיונות, ואף אם אתגבר עליו - לא אגיע לדרגות גבוהות וכו"ב מטענות הללו, יזכור מה שאמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (נח ד"ה וישלח) בפסוק בפרשתו (ה יא) 'והנה עלה זית טרף בפיה', ואמרו בגמרא (עירובין יח:) והנה עלה זית טרף בפיה - אמרה יונה לפני הקב"ה, רבוננו של עולם, יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך, ואל יהיו מתוקין כדבש ותלויין בידי בו"ד'. והכוונה היא שאפילו עלה קטן - מעט עבודה, אלא שהוא מרורין - שבא לאדם בקושי ובמרירות לעשות רצון קונו, דבר זה חשוב ומקובל לפניו ית', יותר מעבודות גדולות אשר הם בלא יגיעה אלא מתוקין כדבש.

בעיני ה' - הזהירות בשמירת עיניים

הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בראשית ד"ה ויראו) ביאר את הפסוק 'ונח מצא חן בעיני ה'' - ע"י ששמר על עיניו מלהסתכל במה שאינו ראוי לו לראות. וכן רמזו קמאי בסמיכות סיום התורה לראשיתה 'לעיני כל ישראל - בראשית', כי מיניה ילפינן ש'ראשית' דבר על האדם להתחזק בעניין 'לעיני כל ישראל' - לשמור עיניו מכל משמר מראות ברע, ולהתפלל אל בוראו ולבקש מעמו בכל עת מצא 'העבר עיני מראות שווא'.

וכן כתב ה'אלשיך' בפרשתו על הפסוק (ט כג) ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם וילכו אחורנית ויכסו את ערוות אביהם ופניהם אחורנית, וערוות אביהם לא ראוי. ולכאורה יש לדייק מדוע 'ילכו אחורנית', ואם מחמת שרצו לשמור את עיניהם מראות

כ. מענין לענין, איתא ברש"י - כאשר כיסו שם ויפת את נח אביהם (ט כג), 'שם שנתאמץ יותר מיפת לכך זכו בניו לטלית של ציצית ויפת זכה לקבורה לבניו', לכאורה צריך ביאור מה 'נתאמץ' שם יותר מיפת, איזו התאמצות נצרך לקחת 'שמלה' לכסות את אביהם, אלא הכוונה ש'נתאמץ' לעשותה בזריזות בחיות ובהתלהבות, ועל כך זכה למצוות ציצית שהיא שקולה כנגד המצוות כולם. אך יפת שאכן עשה אותו מעשה המצווה כאחיו שם, אבל עשאה ללא כל חיות - כמת, לכן לא זכה כי אם לשכר מידה כנגד מידה, שיזכו בניו לבא לקבורה, כי המת נצרך לקבורה... מעין זה אמרו במליצה דבנזקי 'בור' כתוב בתורה 'והמת יהיה לו' (שמות כא לד), כי הלומד בלא חיות כמת ל"ע, נשאר 'בור' ועם הארץ...

כא. כי זה כל 'רכושו' של אדם אשר ישא עמו לעולם שכולו טוב... מעשה היה לפני כמה שנים, באיש יהודי מדרי העיר ניו יארק ושמו ר' אייזיק פערי ז"ל, הלה עשיר גדול היה עד מאד וזכה להאדיר מחדש את ספרי הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע ספר אבנ"ז המפוארים (מהדורת ארה"ב) ועוד כמה ספרים... ביום מן הימים נתבשר ר"א שהוא חולה ל"ע במחלה הנוראה מכיוון שכן פנה אל אחד הרבנים ממרביצי התורה והיראה בארה"ק, סיפר לו דברים כהווייתן, ובזאת ביקש ממנו לקבוע ביניהם 'חברותא' מידי שבוע (פ"א בשבוע) בספר הקדוש 'שם משמואל' - ע"י הטלפון (שהרי

במעשיו, כלומר, בעניניו הגשמיים כפרנסה וכדו', ויראה שבהם אינו מוצא 'תירוצים' אלא הוא יוצא לעבודתו מבוקר עד ערב במסירות נפש ממש, ומדוע לא יקח מזה לקח לעצמו ללימוד התורה הקדושה לעסוק בדברי תורה²².

בקדושתך העליונה - מעלתם וחשיבותם של לומדי תורה ובפרט בשבא לו בקושי

איתא בגמרא (סוטה ד:) על הפסוק המדבר בענין עסק התורה הקדושה (משלי ג טו) 'יקרה היא מפנינים' - מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים... והיינו, שבשעה שהאדם מתיישב ולומד בשכלו את דברי התורה הקדושה הרי הוא מתקדש יותר מכהן הגדול הנכנס לפני ולפנים,

על זה הדרך מכואר מה שכינו את 'נח איש צדיק' גם כינו אותו 'איש אדמה', שהרי רש"י הביא לעיל (ז) מכאן שלמד נח תורה, ולזה היה איש אדמה כלומר שכשבא לידו נסיון בתורה ועבודת ה', היה מתבונן על פעלו בעבודת האדמה, ואומר, אם הייתי נצרך כעת לפנות לעבודת אדמה הרי היה לי 'כה ומוח' למהר אל העבודה ולעשותה בשלימות, אם כן למה תגרע התורה הקדושה וקיום המצוות שלא אקיימם בזריוות בשמחה והתלהבות, ובמחשבות אלו נתעלה מעל כל המגיעות.

עפ"ז יש מבארים את דברי חז"ל (ברכות ה.) 'יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בכיטול תורה', כלומר בבואו לעסוק בתורה מיד נופלים בדעתו תירוצים מתירוצים שהיום אין בכוחו ללמוד וכדו', או יפשפש

מקום מושבו בניי והרב בארה"ק). כה נמשך לימודם כמה וכמה חדשים ארוכים, עד שגברה ל"ע מחלתו של ר' אייזיק ושבק חיים לכל חי, ונתבשרו בני ארה"ק בהודעת 'ארונו בא'... גם הרב ה'חברותא' הנ"ל בין המלווים היה... בגמר כל סדר ההלוויה וכבר יצא רוב הציבור מ'בית החיים'... כשעדיין עמדו כמה מאחורוני המלווים סמוך לקבר החדש אשר נכרה זה עתה, והנה הם שומעים 'קול פלאפון' בוקע ועולה מתוך הקבר, ויחרדו האנשים מאד... כי מעולם לא נשמע קול שופר מתוך קברו של אדם...

ונתברר הדבר, כי באותה שעה ראה הרב שכבר עמד מחוץ לביה"ח שאבד לו ה'פלאפון' (סעלפאן) אשר הוא נושא עמו בדרך קבע... ויחפש הנה והנה ולא מצא, מכיוון שכן ביקש מאחד הנמצאים שילונו את הפל' שלו והחל מתקשר משם לפל' שלו בכדי לשמוע את קולו מנגן בקול (או שיענהו המוצאו) וכך יעלה בידו למצוא אבידתו, אלא שלא שמע את הקול בכל ד' האמות אשר סביבו... עתה מששמעו את הקול נודע שבשעה שהרב כופף עצמו לקיים מצוות קבורה ולכסות בעפר נשמט ונפל הפל' מכיס בגדו לתוככי הר העפר אשר נערם בתוך הקבר... והיו אומרים במליצה כי מכל רכושו הרב של ר"א לא נטל עמו מאומה משנכנס לקברו, זולתי אותו פל' שדרכו למד בכל שבוע עם הרב החברותא את דברי התורה בספר 'שם משמואל'...

כב. והעיקר, שילמד מתוך חיות דקדושה, וכן מדויק בדברי חז"ל (תענית כ:) שאלו תלמידיו את רבי אדא בר אהבה במה הארכת ימים, ובתוך דבריו אמר להם 'מעולם לא ישנתי בבית המדרש' וביארו, שכוונתו הייתה שלא היה בבית המדרש כישן, אלא תמיד 'וחי בהם' בהתחדשות גדולה ובחיות.

פעם שאלו את הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, הנה אנו שומעים תמידין כסדרן מפה קדשו של הרבי על ענין ההתחדשות בכל עת ובכל מצב, ולכאורה נראה הדבר כסותר את התפילה שאנו מבקשים 'שתרגילנו בתורתך' שמשמעו שמבקשים אנו על הרגילות ולא על ההתחדשות, נענה ה'אמרי אמת', שוודאי עיקר עבודת האדם היא להתחדש תמיד כאמרם ז"ל (הובא ברש"י שמות יט א) 'שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו', אך פירוש התפילה 'שתרגילנו' בתורתך - שיהא האדם רגיל בה כמו במידי דאכילה, שבכל יום ויום סועד את ליבו במאכל ומשתה ואף על פי כן אינו מרגיש שום 'רגילות' אלא עושה זאת מתוך התחדשות ופרישקייט מחדש בכל יום ויום, כך ממש יהא בדברי התורה 'כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם' - שילמד בכל יום בהתחדשות כמו ה'רעב' לשמוע דבר ה'

הרה"ק השרף מקאצק זי"ע תמה על הלשון (עיי' רמב"ם הל' יסודי התורה פרק ד הל' ג) 'מילא כריסו בש"ס ופוסקים' וטפי הוה ליה למימר 'מילא ראשו בש"ס ובפוסקים', אלא שלימוד התורה צריך להיות ככריסו של אדם, שאף שכבר סעד לבו במאכל ומשתה הרי לאחר כמה שעות שב הוא להיות רעב, כך יהא בתורה, לא יסתפק במה שכבר למד היום או...אלא תמיד ישוב להיות רעב וצמא על דברי תורה

לנו כביכול את עצמו, אם כן יש לנו להתבונן בגודל הקדושה אשר בתוככי תורתנו הקדושה.

איתא בגמרא (ע"ז:) לעתיד לבא מביא הקב"ה ס"ת ומניחו בחיקו, ואומר, למי שעסק בה יבא ויטול שכרו, ומבאר המהר"ל (חידושי אגרות ע"ז) שלכן מניחו בחיקו להראות כי ע"י התורה שהיא בחיקו של השי"ת וקרובה אצלו, העוסק בה ג"כ קרוב אל השי"ת, ומי שהוא קרוב אל השי"ת ראוי שיקבל שכרו מן השי"ת.

עוד נתבאר בדברי הגה"ק רבי חיים פאלאג'י זי"ע (הכתוב לחיים, תהלים קיט אות מ, ומקור הדברים בראשונים) שהעוסק בתורה הריהו כמי שהקב"ה מדבר אליו בייחוד, וכל תיבה ותיבה שהוא הוגה, הרי הדבר דומה כאילו הוא שומע אותה מפי הגבורה יי.

ועל ידי התורה הקדושה הרי הוא נהפך להיות 'קודש קדשים' יי אף בעודנו בתוך הגוף העכור יי.

ואמרו קדמונים שהיושב ועוסק בשעשועי אורייתא, הרי הוא אחוז ודבוק בקודשא בריך הוא (זה"ק ח"ג מ, א), כי התורה הקדושה היא עצם הקב"ה (שם ח"א כד, א; ח"ב ס, א). מעתה - לך עמי בוא בחדריך אלו חדרי תורה, בכל כוחם ומרצם... כי בעסק התורה יקנה קדושה רבה מן השמים, והרי הוא מתקשר ומתדבק בקוב"ה נותן התורה (עיי' 'תניא' פ"ד ופ"ה).

ואכן איתא בחז"ל (שבת קה.) על תיבת 'אנכי' שבה פתח הקב"ה את מעמד 'קבלת התורה' שהוא נוטריקון אנה נפשי כתיבת יהבית, כלומר שיחד עם התורה נתן

כג. נוראות כתב הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע (קובץ אגרות ח"א יג) 'האיש שזוכה לידיעת התורה, רצה לומר, שהשכל הניתן בנפש כגרעין בגומת השדה התאחד עם החכמה והיו לבשר אחד, הוא הולך בין אנשים ונדמה לאדם הרואה לעיניים כבן אדם, אבל, באמת הוא 'מלאך' הגר עם בן תמותה, וחי חיי אצילות ומרומם על כל ברכה ותהילה'. כמה מבהילים הדברים, האדם, אף שהוא גוף גשמי, בשר ודם. מכל מקום באם יהגה רבות בתורה הקדושה עד שכל כולו יהיה רק תורה הקדושה ולימודה, הרי הוא 'מלאך אלוקים' פשוטו כמשמעו, כי אין שיעור ותכלית למעלות הרמות, בהם יוכל לזכות העוסק בתורה לשמה.

בירושלים של מעלה היה דר יהודי קדוש ועובד ה' בסילודין, ושמו הגה"צ רבי נחום שאדיק'ער זצוק"ל, ר"נ היה יושב ימים רבים בתענית. סיפר אחד מבניו, שביום מן הימים, קראו אביו כמה דקות לפני שקיעת החמה וביקשו להביא אליו במהרה כוס מים להשיב את נפשו. משהובאו המים על שולחנו שאלו בנו בחשש, וכי אינך חש בטוב, והרי בעוד זמן מועט ירד הליל ותוכל לשתות בשופי, ויענהו רבי נחום, ב"ה חש אני בטוב ואין מיחושים פוקדים את גופי. אלא שעוסק אני כעת בתוספות מוקשה, ומחמת התענית איני מסוגל לרדת לעומקן של דברים. על כן ביקשת ממך שתביא לי מהרה כוס מים בכדי שאוכל לשתות ובוזה הנני מקווה להבין את דברי התוספות על בוריין, כי עסק התורה חשוב יותר מלהתענות כמה וכמה צומות...

כד. ואין לנו שיעור רק התורה הזאת, שהיא התבלין וכלי הזיין נגד כוחו של היצר הרע, וכבר אמרו על מאמרו המפורסם של נאפוליון מלך צרפת, שכדי לצאת למלחמה צריכים דבר אחד 'געלט', און ווידער געלט, און נאכאמאל געלט' [-כסף, ועוד פעם כסף, ועוד פעם כסף], וכך גם במלחמת היצר צריך 'תורה, און ווידער תורה, און נאכאמאל תורה...'

כה. ושם מבאר את הפסוק (משלי כח, ט) 'מסיר אזנו משמוע תורה, גם תפילתו תועבה', כי בעסק התורה הקב"ה מדבר אליו ומלמדו. ואילו בתפילה מדבר האדם אל הקב"ה, וזה דבר הכתוב **מסיר אזנו משמוע תורה** אם אינו עוסק בתורה הרי זה כמי שאומר להקב"ה, אינני חפץ לשמוע את קולך מדבר אלי אומר לו הקב"ה **גם תפילתו תועבה** אף אני לא אקשיב לדברך ל"ע.

וכ"ש, שיזהר שלא להפסיק ממשנתו בעסקיו וכיו"ב, שהדבר דומה כמי שאומר להקב"ה, אכן התורה חביבה עלי ומה נעים לשמוע אותך מדבר אלי כביכול, אך כעת יש לי עניינים חשובים יותר מדברייך אלו (מלבד כל זאת, הדבר מורה על חסרון גמור באמונה הטהורה, כי הפונה לעסוק לפרנסתו תוך כדי לימודו, מראה כאילו פרנסתו באה לו ב'מעשי ידיו' להתפאר, כי אם לא היה חושב כן, לא היה מפסיק מלימודו בכדי לפרנס את עצמו ואת נפשות ביתו, וזה אינו אלא אפיקורסות גמורה, שהרי הפרנסה מאת ה' היא באה). המפסיק ממשנתו דומה לשליח הציבור המוליך את 'ספר התורה' אל ה'בימה' לקריאת התורה והרי הוא מהלך

ולא קיימי מקמי גברא רבה, פירוש, כמה טיפשים הם אותם האנשים הקמים מפני כבוד ספר התורה ואינם קמים ממקומם לכבוד 'אדם גדול' העובר בסמוך להם. וכעת יבואר שפיר, שבספר התורה, הדברים כתובים בדיו, ואילו אצל הגברא רבה היגע בתורה, התורה חקוקה על לוח ליבו בחקיקה שהיא נעלית יותר מכתובה, אם כן כל שכן שיש לקום מפניו ולכבדו.

הדברים אמורים לכל איש ואיש מישראל, כי הקב"ה מלמד תורה לעמו ישראל ללא יוצא מן הכלל, וכך רמזו בדברי חז"ל (תענית י): עד שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת, וביארו עד שיגיע - מלשון יגיעה, כי אפילו מי שמרגיש שהוא אחרון שבישראל - מפחותי העם ודלת העם, גם כן עליו להתייגע בנהר פרת - היינו

ואל יאמר, מה אעשה ולא נתברכתי בכשרונות ההבנה או כוח התמדה וכו', כל לימודי אינו עולה בידי אלא מתוך יגיעה, כי זה הלימוד חשוב ומקובל ביותר לפני המקום, לאין ערוך מלימודו של זה הלמד בנקל. וכן ביארו הקדמונים (עי' בביאורו של האור החיים' הק' ר"פ בחוקותי, וכ"א מבעל ה'תניא' ועוד) את הכתוב (ויקרא כו ג) אם בחוקותי תלכו וברש"י ביאר 'שתהיו עמלים בתורה'. שעל כן מכונה העמל בתורה בשם 'בחוקותי'. כי דברי התורה הקדושה כתובים על הקלף בכתיבה, אבל העמל בתורה ביגיעה שלא כטבעו זוכה שיחקקו הדברים בחקיקה על לוח לבו, וה'חקיקה' רישומה ניכר הרבה יותר מ'כתיבה'²¹.

ובזה יבוארו דברי חז"ל שאמרו (מכות כב): 'אמר רבא, כמה טפשאי שאר אינשי, דקיימי מקמי ספר תורה

לאיטו כשהקהל מנשקים את ספר התורה. ולפתע... הבחין הש"צ בשטר של מאה דאלער טבין ותקילין המונחים על רצפת בית המדרש, ויעזוב את ספר התורה - שמטו מידי ונפל לארץ, והוא... גחן על הארץ להגביה את הדולרים... והרי אך ל'שוטה' ורשע ייחשב זה הש"ץ העוזב ומניח את ס"ת ולא עוד אלא שהפילו לארץ, והכל בשביל שטר המונח על הרצפה... כמה תבהל נפש המתבונן...

והנמשל פשוט, המפסיק ממשנתו, או ניגש אל חברו היושב ושונה ביגיעה שהוא 'גברא רבה' החשוב אף יותר מספר התורה (כמבואר להלן) ומפסיקו מלימודו בהבלי הבלים לא עדיף במאומה מאותו חסר דעה השומט את ספר התורה מידי ל"ע.

כו. מעשה שהיה בשנים קדמוניות בארץ הקודש, בבחור שזכה לכשרון עצום בזכירת התורה, וכל מה שהיה לומד היה נחקק במוחו היטב, ואף בלימודו פעם אחת היה זוכר את הדברים כמי שכבר שינן את הדברים במשך שבעים שנה. עד... שביום אחד בקומו משנתו נחרד לראות שהפך להיות כאחד האדם ואיננו זוכר מאומה אלא אחרי 'חזרה' היטב היטב. ותירב בבת יהודה תאניה ואניה... ולא שבה רוח הבחור אליו אחרי שאירע לו כן. ויפן אל הגה"ק הסטייפלער זי"ע ושפך את לבו על אשר אירע לו, א"ל הגה"ק 'אדם לעמל יולד, וזהו עיקר הלימוד - היגיעה, ורק כך יקנה אותה קנין בנפשו'. הבחור המשיך והתחנן שלכל הפחות יברכהו ששוב יזכה לזכור את התורה בבהירות נפלאה כמימים ימימה. השיב לו הסטייפלער בגערה: 'וכי ברצונך שאקלל אותך, מברך אני אך איני מקלל אנשים...'. זכירת התורה מאליה איננה ברכה כלל, מאחר ומפחיתה היא מיגיעת התורה.

שוב היה מעשה בבחור אחד של"ע נדמה ל'תלמידו של רב פרידא' בכשרונות חלושים עד מאד, ולא די שלא הבין מאומה אלא אף כאשר הצליחו לאחר מאמצים מרובים להבינו איזה מאמר מדברי הגמרא או משניות לא ארכו הרגעים וכבר פרחו הדברים מזכרונו, אמנם היה ה' בעזרו שכמה מחביריו הסכימו לאלפו בינה, ולימדוהו בסבלנות עצומה את קריאת ה'עברי', ומשם עברו ללימוד ה'חומש', עד שהוסיפו גם 'משניות', וכך בהגיעו ל'בן י"ח' כבר יכול היה ללמוד משניות בכוחות עצמו ולהבין את אשר לפניו. אך דא עקא שאז נשבר בקרבו לשברי שברים בראותו את גילו לעומת מצבו בלימוד התורה שאין לו כל שיג ושיח ב'גמרא' וק"ו בראשונים אחרונים ופוסקים וכו', בראות החברים המסורים את ה'משבר', החישוהו מיד לבית הגה"ק ה'סטייפלער' זצוק"ל, ויהי כאשר אך ראהו הגה"ק מרחוק זעק לקראתו 'אני מבטיח לך - ומוכן אני לישבע לך' (כידוע לא היתה דרכו של אותו צדיק לדבר כך כלל וכלל), וכשהתקרב הבחור הוסיף 'אני נשבע לך' שבשעה שאתה מתגבר על קשייך והנך מתיישב ללמוד את התורה הקדושה, בו ברגע אומר הקב"ה לכל פמליא דיליה - שיתקו עתה, כי ברצוני לשמוע את לימודו של בני פלוני ופלוני, אשר בא לו מתוך נסיונות וקושי גדול.

שראשית קבלת עול מלכות שמים היא לעסוק בתלמוד בבלי, ומשם תבוא לו ארך - אריכות ימים, וגם הוא לשון רפואה^י.

הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע אמר שדבריו האחרונים של הרה"ק מווארקי זי"ע בטרם הסתלק מן העולם היו לימוד הגמרא הוא הטהרה הגדולה ביותר (ישמח ישראל תצא ה).

בבל, והוא המרמוז לתלמוד בבלי, וכאשר יתייגע יתעלה לפי מדרגתו עוד ועוד עד הגיעו לרום המדרגה^י.

אש דת למו - שפע רב ברוחניות ובגשמיות ע"י עסק התורה

בפרשתן (י י) 'ותהי ראשית ממלכתו בבלי', הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע היה נוהג לבאר משם הרה"ק ה'אור לשמים' מאפמא זי"ע (פר' נצבים),

כז. משל לאדם שהחל טובע במצולות ים, ובכל כוחו ניסה להציל עצמו, עד שבא ידידו וקפץ אל תוככי המים הזידונים והציל את חייו. לאחר מכן פנה המציל לידידו ושאל אותו, הגידה נא לי איזה 'מחשבות' עלו במוחך באותם הרגעים ששהית בין נחשולי המים בין חיים ל... ויענהו הניצול, לא חשבתי מאומה זולתי **מחשבה אחת** - היאך אצליח לנשום עוד נשימה אחת. כיו"ב לדידן, התורה היא חיינו, והיא מגינה עלינו, ובמים הזידונים השוטפים את עולמנו אין לנו לחשוב כי אם דבר אחד, מנין אקח עוד קצת 'אור לנשימה' - התורה הקדושה.

יהודי אחד כתב להגה"ק ה'חזון איש' זי"ע שמאד מאד קשה לו לעסוק בתורה אפילו לזמן קצר ביום, ענהו ה'חזון איש' שכך הוא טבעו של אדם ש'רגע ההחלטה' קשה עליו, אמנם, ברגע שיחליט החלטה נחושה - כפי מדרגתו ומציאות הדברים מסדר יומו וכיו"ב, לא יעמוד בפניו כל קושי לקיים החלטתו.

כח. וכך אמר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע משמיה דהרה"ק ה'ינוקא' קדישא מסטאלין זי"ע, שהתורה הקדושה משולה ללחם (בר"ר ע ה, ועוד במדרש ובוזה"ק במקומות רבים), ואילו לימוד מוסר וחסידות הרי הם כחמאה בה מלפתים את הפת, והנה לחם ללא חמאה אינו ערב לחיך אך עדיין ניתן לאכלו כמות שהוא, אך האוכל חמאה ללא לחם הרי הוא מקיא את כל מאכלו. וכך על האדם לעסוק תמיד - בד בבד עם החסידות והמוסר יעסוק בלימוד גמרא ופוסקים.. וד"ל.

עוד היה מרגלא בפומיה של הרה"ק מלעלוב זי"ע לומר, ב'מוסר וחסידות' יש לעסוק עם הגבלת זמן מסויים כל חד בדליה, אך 'גמרא' יש ללמוד בלי גבול ובלי סוף.

ואילו משמיה דהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע אמרו שהיצר אינו חושש אפילו מלימוד 'חובת הלבבות', ורק מלימוד הגמרא יאבדו עשתונותיו ואין לו כל השגה איך להביסנו (יגדי"ת).

הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע נענה פעם בפני קהל עדת צאן מרעיתו, כי בשעה שאדם קם בבוקר משנתו, הרי הוא מלא בטומאה וחלאה, וזאת הטומאה הוא מוריד על ידי העסק בלימוד בלאט (דף) גמרא ותוס', באותה שעה נכח שם אברך אחד שבשמעו את הדברים, מיהר אל חדר בצידי ביהמ"ד שם לא מצא גמרא כי אם משניות, ולמד כמה פרקי משניות ולאחר מכן שב וניצב לפני רבו הקדוש, אשר ללא שהות פנה ואמר, הנה אברך זה חושב שטהרת המשניות כמוה כטהרת הגמרא, לא כן, אלא הטהרה אשר דברנו בה היא דיקא ע"י לימוד גמרא.

כי גמרא ר"ת ארבעת המלאכים נושאי כיסא הכבוד והמה גבריאל מיכאל רפאל אוריאל, והעוסק בגמרא חונה מלאך ה' סביב לו להצילו, מימינו מיכאל ומשמאלו גבריאל ומלפניו אוריאל, ומאחוריו רפאל, ועל ראשו שכינת הקל הבוחר בדברי חכמים (ספר החיים לאחי המהר"ל, ספר זכיות פ"ב).

וב'תורת חיים' להרה"ק מקוסוב זי"ע כתב שמלאכים הללו הנם רגלי המרכבה, והלומד גמרא גם כן נעשה כמרכבה לשכינה הקדושה.

עוד היה מעשה בהרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע (הובא באביר הרועים אות סג) שפעם נחלה וחלש מאד עד שאסרו עליו הרופאים ל'עייין' בדברי תורה, על כן ישב ללמוד בספר 'בחינות עולם' לרבינו ידעיה הפניני מגדולי הראשונים המדבר דברי מליצה ישרה לבאר שכל האי עלמא אינו כי אם הבל ורעות רוח. וכשנכנס לפני חמיו הק' הרה"ק מקאצק זי"ע שאלו באיזה ספר הביט היום, ואמר לו 'בחינות העולם'. אמר לו חמיו, מה חידש המחבר ההוא שמהביל את העולם, הרי שכלו של האדם בלאו הכי יודע מזה, אבל מנין ידע זאת בשר החומר של האדם, אך ורק על ידי לימוד דף גמרא בעיון ויגיעה יודע גם 'בשר האדם' כי הכל הבל.

גדול' שמשנה המזל לטובה ולברכה, ולפעול על ידו גשמי ברכה, פרנסה וכל הישועות^כ.

עוד סמך מצינו לזה בדברי הרה"ק הקדושת לוי' זי"ע (הובא בתולדות קדושת לוי אות נג), המבאר את דברי חז"ל (ברכות מד.) השותה מים לצמא אומר שהכל נהיה בדברו רבי טרפון אומר בורא נפשות רבות וחסרונן. כי כבר אמרו 'אין מים אלא תורה' (סוכה נב:), והשותה מים לצמא - השותה את דברי התורה בצמאנו כי רב - מאהבת ה', אומר - הקב"ה שהכל נהיה בדברו - כל מה שיגזור אדם זה יתקיים. הוסיף בה רבי טרפון בורא נפשות רבות - כי בכוחו של העוסק בתורה לברוא נפשות - כלומר לרפא חולים ולהשפיע בנים זרע של קיימא.

נישא לכבינו אל כפיים בתחינה ובבקשה מאבינו שבשמים שנוכה לעבדו בתורה ותפילה כפי רצונו יתב"ש, מתוך אורה של אמונה, ונוכה בקרוב לביאת משיח צדקנו בב"א.

אמרה תורה (ויקרא כו ג) 'אם בחוקתי תלכו, ופירש"י 'שתהיו עמלים בתורה'. איתא ב'אליה רבא' (ס"ו מזו ה) דלכאורה צריך ביאור מנין לו לרש"י לומר כן, אלא, דאיתא בחז"ל (מו"ק כה.) שבני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא כי אם במזלא תליא מלתא, ואיתא בתוס' שם (שבת קנוד"ה אין) ש'זכות גדול' משנה המזל לטוב וזוכה לבני מעלי חיי אריכי ומזוני רוויחי, ואומר ה'אליה רבא' ונראה לי בשלומד פשוטי התורה אמרינן לאו בזכותא תליא, אבל כשעומל ועוסק ומשתדל בתורה הוי זכות גדול, ובוה מפרש ה'אליה רבא' את דברי הזוהר הקדוש פרשת פנחס (ח"ג דף רטו:): 'כל דאישתדל באורייתא בטל מיניה חוביא דבוכביא ומזליא', היינו שבטל ממנו רוע מזלו ומשתנה המזל לטובה ולברכה. על פי זה מבוארים דברי רש"י דהיה קשה לו היאך הבטיחה תורה כל הייעודים הטובים 'ונתתי גשמיכם בעיתם...' הרי אלו הדברים תלויים במזל, לכן פירש 'שתהיו עמלים בתורה', וזה יהיה לכם 'זכות

כט. בעי"ת בית שמש דר אברך מבני חבורתנו המתעסק לפרנסו בעריכת נסיעות, והנה אברך זה היה בבחרותו מתמיד ותלמיד חכם, אך לאחר נישואיו אף שנשאר 'ירא שמים' ומקפיד על קלה כבחמורה עזב את אט אט את הלימוד, עד שהגיע למצב נורא, שלא היה פותח גמרא או כל ספר קודש אחר מראשית השנה ועד אחריתה ועד בכלל. פעם אחת הסיע ברכבו כמה נוסעים מחוץ לעיר, ולפניהם נסע - עמד איזה רכב שנסיעתו הייתה במהירות של הולכי רגל... ויהי כי קצרה רוחו של הנהג החליט לעקוף בדרכו את ה'זוחל' הלז, ועשה כן במקום האסור על פי כללי הנסיעה. באותו רגע קפצו מתוך 'זוחל' זה כמה שוטרים (שהסתתרו בתוך רכב רגיל), הללו החלו לגעור בו על מעשיו וגילו לו כי קנס גדול מוטל עליו כעונש על 'עבירה' זאת, ובפרט כי מצאו לתלות בו 'קופה של שרצים' - שדיבר בפלאפון ונטל עמו תינוק שלא ישב במושב המיוחד לתינוקות, ולא זו בלבד אלא שהם עומדים לאסור עליו להנהיג את הרכב למשך שנה תמימה - והרי בו תלויה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו...

אחד הנוסעים שהכיר היטב את הנהג משנות בחרותו, פנה אליו ואמר לו, קבל על עצמך ללמוד מהיום והלאה דף גמרא בכל יום ויום ותראה פלאות, אך הנהג טען לעומתו שאי אפשר לו לעסוק בתורה, אך בזאת ניאות - לומר בכל יום 'תהילים המחולק' ותו לא. לבינתיים המשיכו השוטרים במלאכתם... כראות הנהג כי כלתה אליו הרעה, והבין שכעת יאבד מקור פרנסתו למשך שנה תמימה, בלית ברירה נענה ואמר, מקבל אני על עצמי ללמוד בכל יום דף גמרא. ויהי אך יצוא יצאו הדברים מפיו ומיד נקראו השוטרים בדחיפות להציל איזה יהודי, והניחוהו לנפשו, באמרם לו, ב'בית המשפט' נמשיך... וכבר עברו כמה ימים וחדשים, אין קול ואין עונה, והנהג ניצל לגמרי בזכות קבלתו בעסק התורה.

וכבר מפורשים הדברים במשנה (אבות ג ה) כל המקבל על עצמו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, כי בקבלת עול תורה יוסר מנו כל עול אחר.